

ISSN 2312-3206

НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

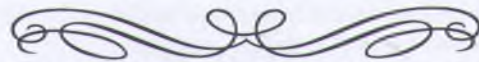
Серія
Психологічні науки

Випуск
1/2018

ISSN 2312-3206

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія:
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ
Випуск 1
Том 1

Херсон-2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Блинова Олена Євгенівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Херсонського державного університету

Заступник головного редактора:

Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук, доцент, декан факультету психології, історії та соціології Херсонського державного університету

Відповідальний секретар:

Тавровецька Наталія Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології Херсонського державного університету

Члени редакційної колегії:

Бех Іван Дмитрович – дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Бистрова Юлія Олександрівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету;

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Запорізького національного технічного університету;

Бурлачук Леонід Фокович – дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психодіагностики і клінічної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Завацька Наталія Євгенівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Заскїна Лариса Володимирівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Кікінежді Оксана Михайлівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Клименко Віктор Васильович – доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України;

Красцова Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри клінічної психології ФДБОЗ ВПО «Тихоокеанський державний медичний університет» Міністерства охорони здоров'я Російської Федерації (Російська Федерація);

Кузюкова Світлана Борисівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сімферопольського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Поваренков Юрій Павлович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та соціальної психології ФДБОЗ ВПО «Ярославський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Російська Федерація);

Стратонов Василь Миколайович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри галузевого права Херсонського державного університету;

Федяєва Валентина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету;

Швалб Юрій Михайлович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Яковлева Світлана Дмитрівна – доктор психологічних наук, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету;

Янчук Володимир Олександрович – доктор психологічних наук, професор, декан факультету професійного розвитку фахівців освіти Академії післядипломної освіти (Республіка Білорусь).

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» включено до переліку наукових фахових видань України з психології на підставі Наказу МОН України від 4 липня 2014 року № 793 (додаток № 8)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Рекомендовано до друку відповідно до ухвали вченої ради Херсонського державного університету (протокол від 26 березня 2018 р. № 10)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 20082-9882Р
від 15.03.2013 р. видане Державною реєстраційною службою України

ЗМІСТ**СЕКЦІЯ 1****ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ**

Амплеєва О.М. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИНЦИПІВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	9
Андрійчук І.П. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	14
Артюхіна Н.В. ІСТОРИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА МЕЖІ ЯК МЕЖОВОГО ПРОЯВУ ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	20
Бабаєва Л.Р. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ У СТУДЕНТОВ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	27
Базика Є.Л. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПІЗНЬОМУ ЗРІЛОМУ ВІЦІ.....	32
Васюк К.М. ФЕНОМЕН РОЗШИРЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДВИГУ.....	39
Вертель А.В., Важинський С.Є., Щербак Т.І. ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ФАКТОР ПОРУШЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТРУКТУРНОГО ПСИХОАНАЛІЗУ Ж. ЛАКАНА.....	44
Волинець Н.В. ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ: ПАРАМЕТРИ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА ФУНКЦІЇ.....	50
Галтян І.М. ЖИТТЄВІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК РЕГУЛЯТОРИ АКСІОГЕНЕЗУ ОСОБИСТОСТІ.....	62
Ішенко Л.В. АКМЕОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	67
Камінська О.В. ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	72
Карачинський О.А. ТРАНСФОРМАЦІЯ СМИСЛОВИХ СТРУКТУР ОСОБИСТОСТІ КОЛИШНІХ КОМБАТАНТІВ У ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗА МЕТОДИКОЮ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ.....	78
Каргіна Н.В. ВІРА ЯК ОСНОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	83
Киричук О.О. ЦІННІСНІ РЕГУЛЯТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	89
Корінна Г.О. ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ СПІЛКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ.....	94
Кравчук С.Л. ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ЯК ФАКТОРА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРУЖНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ.....	99
Кубриченко Т.В., Куц В.Є. ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ ЩАСТЯ МОЛОДИМИ ЧОЛОВІКАМИ РІЗНИХ ТИПІВ НОРМАТИВНОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	106

створень, серед яких – прихильність імпліцитних теорій «розвитку цінностей» «багаточасної особистості», ціннісно-сми- самооцінка, а також прийняття цілей цінно-сми-слового розвитку.

Перспективою подальшого досліджен- значеної проблеми є вивчення впливу цінно-сми-слової та мотиваційної систем на зміст і динаміку життєвих ре- зентацій особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Язык. Культура. Психотерапия: научных статей. Киев: Кафедра, 2012. 416 с.
2. Галян І.М. Ціннісно-сми-словова саморегуляція тості: генеза та механізми функціонування: графія. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. 402 с.
3. Галян І.М. Типи смислотворення майбутніх тостів. Науковий вісник Чернівецького універси- тету. Зб. наук. пр. Серія «Педагогіка та психологія». 2015. № 743. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. С. 37-41.

4. Корнилова Т.В. Саморегуляция и личност- но-мотивационная регуляция принятия решений. Субъект и личность в психологии саморегуляции под ред. В.И. Моросановой. Ставрополь: СевКавГТУ. 2007. С. 181-194.

5. Подьяков А.Н. Психология конкуренции в обучении. Москва: ГУ ВШЭ, 2006. 232 с.

6. Равен Дж. Компетентность в современном об- ществе: выявление, развитие и реализация. Москва: Когито-Центр, 2002. 396 с.

7. Фестингер Л. Когнитивный диссонанс. Санкт-Петербург: Ювента, 1999. 318 с.

8. Bruner J.S. and Tagiuri R. The perception of people. In G. Lindzey (Ed.), *Hand-Book of Social Psychology*. Cambridge: Addison-Wesley, 1954. Vol. 2. P. 601-603.

9. Dweck C.S. *Self-theories: Their role in motivation, personality, and development*. Philadelphia: Psychology Press, Taylor and Francis Group, 1999. 195 p.

10. Good C. & Dweck C. Motivational orientations that lead students to show deeper levels of reasoning, greater responsibility for their academic work, and greater resilience in the face of academic difficulty / *Optimizing student success with the other three Rs: Reasoning, resilience and responsibility*; eds.: R. Sternberg, R. Subotnik. Charlotte, NC: Information Age, 2006. P. 39-58.

378.22 + 378.015.324.4:159.923.2

АКМЕОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іщенко Л.В., д. пед. н.,
професор кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті висвітлюються акмеологічні особливості формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку. Мета статті полягає в розкритті особливостей запровадження акмеологічного підходу в підготовці майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості старших дошкільників. З позиції акмеологічного підходу, готовність майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку розглядаємо як інтегратив- ний властивість педагога, що характеризує його здатність до самостійної діяльності, яка формується в процесі професійної підготовки на етапі входження фахівця в професію і подальшої самореалізації. Визначено змістові характеристики готовності педагога до актуалізації творчих можливостей до- шкільника. Розроблено методику (зміст, форми, методи) формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: акмеологія, акмеологічний підхід, готовність майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості дітей, активні методи навчання.

В статье освещаются акмеологические особенности формирования готовности будущих воспитате- лей к развитию личности детей старшего дошкольного возраста. Цель статьи заключается в раскрытии особенностей использования акмеологического подхода в подготовке будущих воспитателей к разви- тию творческой личности старших дошкольников. С позиции акмеологического подхода, готовность будущих воспитателей к развитию личности детей старшего дошкольного возраста рассматриваем как интегративное свойство педагога, характеризующее его способность к самостоятельной деятельно- сти, которое формируется в процессе профессиональной подготовки на этапе вхождения специалиста в профессию и последующей самореализации в ней. Определены содержательные характеристики го- товности педагога к развитию творческой личности дошкольника. Разработана методика (содержание,

форми, методи) формування **готовності** **будущих** вчителів к розвитку личности детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: акмеология, акмеологический подход, готовность будущих воспитателей к развитию творческой личности детей, активные методы обучения.

Ishchenko L.V. ACMEOLOGICAL PARTICULAR QUALITIES OF FORMING THE FUTURE CHILDREN'S READINESS TO THE DEVELOPMENT OF CREATIVE PERSONALITY IN CHILDREN OF PRIMARY PRESCHOOL AGE

The article deals with the acmeological peculiarities of forming the readiness of future educators to develop the creative personality of children of the senior preschool age. The purpose of the paper is to reveal the methodology of forming the readiness of future educators to develop the creative personality of senior preschool children. From the standpoint of the acmeological approach, the readiness of future educators to develop the creative personality of the children of the senior preschool age is considered as the integrative property of the teacher, which characterizes his ability to independent activity, which is formed in the process of professional training at the stage of entering a specialist in the profession and further self-realization in it. The content characteristics of the reader's readiness for updating the creative possibilities of the preschool child are determined. The method (content, forms, methods) of formation of readiness of future educators for the development of the creative person of children of the senior preschool age is developed.

Key words: acmeology, acmeological approach, readiness of future educators for development of children's creative personality, active teaching methods.

Постановка проблеми. Сьогодні одним із перспективних напрямів акмеології, пов'язаних із професійною підготовкою фахівців, є педагогічна акмеологія, яка сприяє досягненню педагогом вищого рівня розвитку і проявляється не тільки у високій результативності, а й у гуманістичній орієнтації на розвиток особистості засобами окремих навчальних предметів; у виборі педагогом способів своєї діяльності з урахуванням мотивів, ціннісних орієнтацій; у підготовці суб'єкта навчання до наступних етапів педагогічної освіти [1].

Акмеологічний підхід, який застосовується для професійного вдосконалення фахівця, дозволяє вивчити потенційні можливості професійного зростання і сприяє досягненню вершин у будь-яких аспектах розвитку і функціонування особистості [2]. Акмеологічний підхід визначається як основоположний принцип цілісного інтегративного дослідження особистості в єдності із внутрішніми та зовнішніми чинниками її розвитку: спадковістю, соціальним середовищем, діяльністю, соціальною суб'єктністю, що передбачає розгляд акмеологічних механізмів, закономірностей, траєкторій руху особистості до вершин свого розвитку [2, с. 409].

Ключовою фігурою в реалізації завдань формування творчої індивідуальності дошкільника є особистість педагога. У цьому зв'язку перед педагогікою вищої школи постає особливе завдання – формування нового педагога з високим рівнем професіоналізму, творчої активності, який відповідально ставився б до результатів свого навчання та підготовки до майбутньої професійної діяльності [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічних дослі-

дженнях попередніх років розкрито психологічну структуру педагогічної діяльності (А. Маркова, Л. Мітіна, А. Мудрик, Є. Рогов, В. Семиченко) та її функціональний склад (М. Єрмоленко, Н. Кузьміна, В. Межериков, В. Сластьонін, О. Щербаков та інші), різні аспекти готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності й особливості організації професійно-педагогічної підготовки (О. Абдулліна, Л. Ахмедзянова, А. Богуш, С. Гаврилюк, М. Дьяченко, К. Дурай-Новикова, Л. Кандибович, Н. Кічук, А. Ліненко, О. Листопад, В. Моляко, Ю. Машбиць, Р. Пріма, Г. Троцько, Р. Хмелюк та ін.). Численні дослідження яких засвідчують, що важливим чинником формування та розвитку особистості є діяльність педагога.

Найбільш активною галуззю акмеологічної науки є акмеологія суб'єкта професійної діяльності (К. Абульханова-Славська). Акмеологічна концепція вищої освіти ґрунтується на положенні про те, що мета і результат освітнього процесу – це цілісний розвиток фахівця, який реалізується через досягнення відповідного рівня інтегральної якості та зрілості на кожній ланці навчання [3].

Ефективність підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності залежить від рівня освітньої активності студента, наявності в нього позитивної мотивації до оволодіння професією; від орієнтації педагога на здібності і схильності студента [3; 4].

Активно-позитивне ставлення до педагогічної професії передбачає наявність уявлення про мету, мотивів, які спонукають до педагогічної діяльності, викликають емоційне ставлення до неї, задоволеність нею. Найбільш узагальненою формою активно-позитивного ставлення людини до педагогічної професії є професійна спря-

мованість, яка визначається як глибоко усвідомлений, особистісно значущий інтерес до професії педагога і схильність до неї.

У контексті особистісно-акмеологічного підходу до педагогічної діяльності професійна самосвідомість педагога розглядається як своєрідне «ядро» його особистості, що забезпечує взаємозв'язок і узгодженість провідних структурних утворень особистості (мотивів, настанов, цінностей, переконань, ідеалів). Уявлення про розвиток професійної самосвідомості педагога визначається динамікою ціннісно-смислових утворень у логіці руху до цінностей, які «закріплені» у педагогічній практиці і в культурі загалом. Цей процес відбивається в особистісно значущому способі професійної діяльності [1, с. 34].

Для розуміння сутності психолого-акмеологічної готовності до діяльності велике значення мають дослідження, присвячені феномену настанови. Досліджуючи феномен готовності, що викликається потребою, доцільно розглянути питання про зв'язок потреби і настанови. Д. Узнадзе визначає потребу як психофізичний стан організму, що виражає потребу в чомусь, що лежить поза ним. Потреба дає імпульси до активності, вносячи в настанову тенденцію переходу до активності [6].

Отже, аналіз психолого-акмеологічної літератури (К. Альбуханова, О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна й інші) дозволяє розглядати готовність до педагогічної діяльності як інтегративну властивість педагога, що характеризує його здатність до самостійної діяльності і формується не тільки в процесі професійної підготовки, а й на етапі входження фахівця в професію і подальшої самореалізації в ній. З погляду акмеологічного підходу, процес підготовки майбутнього педагога повинен бути орієнтований на його професійне зростання, тобто застосування відповідних знань, умінь і навичок у ситуаціях професійної діяльності; виявлення його творчої ініціативи, самостійності, мобільності, самореалізації [1: 2; 3; 6].

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми. Готовність майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку розглядаємо з позиції акмеологічного підходу. Визначено змістові характеристики готовності педагога до актуалізації творчих можливостей дошкільника.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті особливостей запровадження акмеологічного підходу в підготовці майбутніх вихователів до розвитку творчої особистості старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акмеологія як самостійна галузь наукового знання вивчає закономірності та механізми розвитку людини, можливості самореалізації її творчого потенціалу на шляху до вершин професіоналізму і майстерності. Педагогічний професіоналізм визначається як стійка якість суб'єкта, що забезпечує високу продуктивність педагогічної діяльності, її гуманістичну спрямованість [1, с. 136].

У роботах Н. Кузьміної виділено акмеологічні інваріанти особистісних якостей викладача: відкритість до засвоєння нового; здібності до об'єктивної самооцінки професійної поведінки; висока мотивація досягнення в праці [6, с. 12–13].

Індивідуально-творчий підхід у процесі формування готовності майбутнього педагога до актуалізації творчих можливостей дітей дошкільного віку ґрунтується на зважанні на мотивацію кожного студента і динаміку її зміни в процесі прояву творчої активності. Основне призначення індивідуально-творчого підходу полягає у створенні умов для адекватної самореалізації особистості й об'єктивної діагностики розвитку її творчих можливостей. Необхідність такого підходу викликана тим, що теоретичні дослідження й аналіз практики показали: студенти не можуть адекватно пізнати самих себе як суб'єктів професійної діяльності і тому не в змозі ефективно самореалізуватися [6].

Реалізація індивідуально-творчого підходу вимагає, щоб процес формування готовності майбутнього педагога до актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку будувався з урахуванням минулого життєвого досвіду кожного студента, його особливостей у міжособистісній взаємодії, щоб процес майбутньої професійної діяльності «переломлювався» крізь особистість того, хто навчається; його мотиви, ціннісні орієнтації, цілі, інтереси, перспективи тощо.

Описуючи **змістовні характеристики готовності педагога** до актуалізації творчих можливостей дошкільника, необхідно враховувати, що вихователь закладу дошкільної освіти виступає не тільки як педагог, але і як організатор життєдіяльності дитини, який у процесі професійної діяльності реалізує цілу низку функцій:

– **інформаційну**, яка полягає в умінні користуватися мовною виразністю, точно й образно викладати матеріал, використовувати різні методи викладу, активізувати дітей у процесі творчої діяльності;

– **спонукальну**, спрямовану на вміння збуджувати творчий інтерес і фантазію дітей;

– організаторську, яка **включає** вміння планувати педагогічний процес, підбирати матеріал, методи, прийоми і засоби для змістовної творчої діяльності дошкільників;

– діагностичну, яка полягає в **умінні** визначати особливості творчих здібностей, нахилів дітей і враховувати це в організації творчої діяльності, здійснювати облік і контроль ефективності розвивальної роботи загалом, бачити зв'язки актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку використовуючи різні методи творчої та пізнавальної діяльності;

– координуючу, яка передбачає під час роботи з формування та розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку вміння встановлювати контакти з батьками та колегами, брати участь у педагогічній просвіті батьків, розкривати їм сутність, зміст і методи творчого розвитку, спонукати батьків до активної участі в роботі з формуванням означеної якості дітей дошкільного віку;

– комунікативну, яка вимагає від педагога навичок міжособистісної взаємодії з дітьми в процесі їхньої спільної творчої діяльності, що виявляється в умінні бути завжди доброзичливим, тактовним, привітним і ввічливим [5, с. 122–123].

Навчальний процес будується на активній творчій діяльності самих студентів, формуючи їхню інтелектуальну вмільість як основу професійного мислення.

З метою забезпечення єдності теоретичної, методичної та практичної підготовки майбутніх фахівців до формування та розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку передбачено впровадження активних методів і організаційних форм у навчально-виховний процес вищого навчального закладу.

У системі вищої професійно-педагогічної школи використовуються різноманітні активні методи навчання, серед яких найбільш ефективними в контексті нашої проблеми є різні варіанти навчальних ігор.

Навчально-ділова гра є активною самостійною діяльністю студентів, яка спрямована на імітаційне моделювання навчально-виховного процесу й ігрове моделювання своєї майбутньої діяльності. Висока ефективність ділових ігор у процесі педагогічної освіти зумовлена їхньою здатністю актуалізувати і систематизувати теоретичні знання майбутніх педагогів. Ділові ігри дозволяють вирішувати завдання для підвищення творчої активності студентів [8, с. 161]. У процесі ділових ігор студенти набувають уміння аналізувати педагогічну ситуацію, максимально наближену до реальної, формулювати проблему, вести пошук оптимальних шляхів і засобів її ви-

рішення. Ці ігрові методи підвищують пізнавальну і творчу активність студентів, формують інтерес до майбутньої професійної діяльності, стимулюють активну самоосвітню роботу майбутніх педагогів і виявлення ними творчості у вирішенні широкого кола педагогічних проблем. Ділові ігри спрямовані на вирішення типових і нестандартних професійних завдань, що потребують творчого підходу. Водночас здійснюється ґрунтовне, особистісно значуще і мотивоване засвоєння студентами необхідних знань, умінь, забезпечується морально-психологічна, теоретична, практична та методична готовність до майбутньої педагогічної діяльності. У студентів виховуються самостійність, пізнавальна активність, ініціативність, відповідальність, вміння аргументовано відстоювати свою думку, усвідомлено приймати рішення, послідовно і вміло домагатися його реалізації.

Підготовка студентів до навчальних ділових ігор полягає у формуванні в них необхідних знань і умінь вирішувати педагогічні завдання. Вони здійснюються в процесі лекцій, семінарських, практичних занять, самостійної самоосвітньої роботи, аналізу і вирішення педагогічних завдань і ситуацій, лабораторного практикуму. У ділових іграх комплексно використовуються як складові елементи такі форми роботи: розв'язання педагогічних завдань, аналіз педагогічних ситуацій, творчі завдання та вправи, пізнавальні ігри [8].

Бліц-ігри, які є варіантам навчальних ігор, мають низку переваг:

- створюють умови для активізації мислення студента;
- підвищують ступінь мотивації, емоційності й творчості;
- сприяють установавленню співпраці педагогів і студентів;
- дозволяють набувати досвіду самоврядування навчальною діяльністю [8].

Досвід роботи показує, що бліц-гри можуть використовуватися на всіх етапах освітнього процесу, виконуючи різні цілі: на початку проходження теми – для виявлення кола інтересів і рівня знань, усередині – для акцентування уваги студентів на вузлових моментах, наприкінці – для підбиття підсумків.

Творчі завдання і вправи як різновид навчальних ігор в освітньому процесі вищих педагогічних закладів освіти мають три різні модифікації.

1. Завдання і вправи, які спрямовані на розвиток кмітливості, винахідливості, уяви, дивергентного мислення майбутніх педагогів дошкільних закладів освіти. Цю групу вправ зазвичай використовують

точатку заняття у вигляді розумові завдань. Це можуть бути головоломки, нестандартні завдання, завдання на знаходження закономірностей, схожості і відмінності; складання зображень; вправи на знаходження виходу із заданої ситуації, вправи на фантазування. Під час виконання цих завдань у студентів розвиваються якості, які необхідні для творчої педагогічної діяльності, накопичуються знання, які можна використовувати в навчально-виховній роботі дошкільної установи.

2. Завдання і вправи, що вимагають від студентів творчого застосування отриманих знань у різних ситуаціях:

- придумати свій варіант посібників до теми, що вивчається;
- розробити фрагмент заняття з використанням творів дитячої літератури;
- виконати завдання за картинками;
- скласти і розв'язати педагогічне завдання;
- придумати ігрову ситуацію до запропонованого наочного матеріалу;
- розробити план заняття-подорожі, заняття-казки тощо [5].

3. Завдання і вправи, що розвивають у студентів творчі здібності, які необхідні їм для педагогічної діяльності: придумати розповідь або казку на задану тему; розробити систему творчих завдань, головоломок, лабіринтів та інші.

Пізнавальні ігри як варіант навчальних ігор не тільки вносять особливий ігровий момент у будь-який вид діяльності, але й сприяють розвитку пошуково-творчих здібностей кожного учасника. Серед них частіше за інші використовуються кросворди, які дозволяють згадати забуті і набути нових знань, розширюють кругозір студентів, допомагають краще орієнтуватися в потоці наукової інформації, що зростає. Гра-кросворд тренує пам'ять, покращує кмітливість, навчає працювати з довідковою літературою, виробляє вміння доводити розпочате до кінця, а також розвиває зацікавленість предметом і активізує розумову і пізнавальну діяльність студентів.

Крім активних методів навчання, з метою творчого розвитку професійно спрямованої особистості майбутнього педагога в освітньому процесі вищого закладу освіти досить широко використовують технологію розвитку творчої уяви (далі – РТУ), яка дозволяє: систематизувати способи розумової діяльності під час вирішення різноманітних завдань; виробити систему завдань, ігор і вправ, що розвивають творчу уяву [8].

Технологія РТУ – це передусім інше педагогічне мислення, інші взаємини між педагогом і студентами, які є учасниками

групового пошуку вирішення різних завдань. Головною метою педагогічного процесу з позицій технології РТУ є пошук закономірностей організації життєдіяльності, спрямованої на творчість, винахідництво, розвиток [8].

Головним складником освітнього процесу визначено практичну підготовленість, яка забезпечує реалізацію таких провідних завдань, як: поглиблення та вдосконалення теоретичних знань, встановлення їхнього зв'язку із практичною діяльністю; розвиток особистісних якостей, необхідних у професійній діяльності із творчими дітьми; формування професійних умінь і навичок: комунікативних, організаторських, діагностичних, проєктивних, дидактичних, аналітичних; створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування власного стилю діяльності; формування творчого й дослідницького підходів до професійної діяльності; розвиток навичок професійної рефлексії.

З урахуванням цього, ефективними формами та методами освітнього середовища під час проходження практики майбутніми вихователями визначено:

- проведення занять студентами в дошкільних навчальних закладах на базах практики;

- сукупність навчальних ігор, тренінгів, що моделюють майбутню професійну діяльність педагога дошкільного навчального закладу;

- моделювання фрагментів занять, педагогічних ситуацій, спрямованих на актуалізацію творчих можливостей дітей;

- інсценування педагогічних ситуацій для реалізації завдань розвитку творчої особистості дошкільника;

- аналіз записаних на магнітофон фрагментів занять із дітьми та сценок із життя дитячого садка з позицій їхньої творчої орієнтації;

- програвання й аналіз ситуацій, придуманих студентами;

- проєктування програм, проєктів створення розвивального творчого індивідуально зорієнтованого середовища життєдіяльності дітей у групі дошкільного навчального закладу.

Отже, формування готовності майбутнього педагога до актуалізації творчих можливостей дітей у період дошкільного віку є процесом динамічним, багатоаспектним, що задає логіку переходу від творчого виконання навчальних завдань до творчої професійно-педагогічної діяльності.

Висновки із проведеного дослідження. Проєктована експериментальна методика передбачає послідовне, поетапне

підвищення якості готовності **майбутніх педагогів до розвитку творчості дітей дошкільного віку**; дозволяє враховувати особливості освітньої підготовки студентів на різних етапах навчання у вищих закладах освіти, озброює ефективними методами, формами і засобами актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку.

Запровадження акмеологічного підходу в підготовці майбутніх вихователів до формування та розвитку творчості дітей дошкільного віку істотно впливає на формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців і сприяє оптимізації їхньої професійної підготовки.

Акмеологічний підхід у підготовці майбутніх вихователів передбачає: ціннісне наповнення змісту освіти; надання повноцінної інформації про сутність, цінності і цілі педагогічної діяльності професійного саморозвитку; демократичний стиль спілкування, створення психологічної атмосфери співпраці і співтворчості; орієнтацію на положення активно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого, розвивального, індивідуально-диференційованого педагогічних підходів; використання ігрових, дискусійних технологій тощо.

З огляду на вищезазначене, до результатів підготовки майбутніх вихователів до формування та розвитку творчості дітей дошкільного віку варто віднести: мотиваційну спрямованість особистості майбутнього викладача, що проявляється в позитивних настановах на майбутню педагогічну

професію, прагнення досягти успіхів у ній; емоційну стійкість особистості, ціннісні орієнтації; систему професійних знань, умінь і навичок; уміння творчо мислити, ефективно вирішувати нові завдання; бажання самостійно поповнювати свої знання, вдосконалювати практичні навички та вміння.

Отже, акмеологічний підхід є важливим інструментом у підготовці майбутніх вихователів до формування та розвитку творчості дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акмеология: учебное пособие / А. Деркач, В. Зазыкин. СПб.: Питер, 2003. 256 с.
2. Акмеология: учебник / К. Альбуханова, О. Анисимов, В. Асеев и др.; под общ. ред. А. Деркача; Междунар. акмеол. ин-т. М.: Изд-во РАГС. 2002. 681 с.
3. Абульханова-Славская К. Стратегия жизни. М.: Мысль, 1991. 299 с.
4. Данилова Г. Акмеологічна модель педагога в ХХІ ст. Рідна школа. 2003. № 6. С. 6–9.
5. Іщенко Л. Формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку: навчальний посібник. Умань: ФОП Жовтий, 2015. 162 с.
6. Кузьмина Н. Предмет акмеологии. 2-е изд., испр. и доп. СПб.: Политехника, 2002. 189 с.
7. Узнадзе Д. Психология установки. СПб.: Питер, 2001. 416 с.
8. Фошина Т. Исследовательская работа студентов педвузов по проблеме развития творческой личности дошкольника. Университетское образование: сборник материалов 7 Международной научно-методической конференции. Пенза, 2003. С. 160–161.

УДК 159.923

ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Камінська О.В., д. психол. н.,
професор кафедри загальної психології та психодіагностики
Рівненський державний гуманітарний університет

У статті описано копінг-стратегії студентів, встановлено взаємозв'язок переважаючого типу стратегії з успішністю навчальної діяльності. Проаналізовано емоційні, когнітивні та поведінкові копінг-стратегії, які поділено на адаптивні, відносно адаптивні та неадаптивні. Виявлено переважаючого певного типу копінг-стратегій з урахуванням того, на якому курсі навчаються респонденти.

Ключові слова: копінг-стратегії, адаптивні копінг-стратегії, відносно адаптивні копінг-стратегії, неадаптивні копінг-стратегії, успішність навчальної діяльності.

В статье описаны копинг-стратегии студентов, установлена взаимосвязь преобладающего типа стратегии с успеваемостью в учебной деятельности. Проанализированы эмоциональные, когнитивные и поведенческие копинг-стратегии, которые разделены на адаптивные, относительно адаптивные и неадаптивные. Выявлено преобладание определенного типа копинг-стратегий с учетом того, на каком курсе учатся респонденты.

Ключевые слова: копинг-стратегии, адаптивные копинг-стратегии, относительно адаптивные копинг-стратегии, неадаптивные копинг-стратегии, успешность учебной деятельности.